

10. veebruaril
1926.

IV. aastakäik.

Ilmub 20 korda aastas, nimelt iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

Tellimise hind:	Aastas . . . . . Mk. 500.—	Kuulutuste hind: 1 lehekülg . . . . . Mk. 3000.—	
	Pooles aastas . . . . . " 250.—		1/2 " . . . . . " 1500.—
	Üksik number . . . . . " 25.—		1/4 " . . . . . " 800.—
	1923 aastak. . . . . " 50.—		1/8 " . . . . . " 400.—
	1924 " . . . . . " 300.—		1/16 " . . . . . " 200.—
1925 " . . . . . " 500.—	Dokumentide kaotamise kuulutused Mk. 50 dokumendi pealt.		
Kõlgetud aastakäigud Mk. 80, 125 ja 150 kallimad.		Omavalitsustele kuulutuste pealt lehekülgede järele 30% hinnaalandust.	

Toimetus ja talitus, Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12. Telefon Nr. 4—72.
Jooksev arve: Eesti Panga Tallinna osakond Nr. 609.

SISU:

Aeg on tegutseda — Eesti Maakondade Liit	Lhk.	35
Poliitiliste rühmade seisukohad omavalitsuste kohta:		
Eesti Sotsialistliku tööliste partei vastus	"	36
Kuidas on lugu 34 miljoni kokkuhoidmisega?	"	36
Kas nii teostatakse omavalitsuse põhimõtet — Eugen Maddison	"	42
Veel valla- ja alevivalitsuste maksuraamatute vormi muutmise vajadusest — J. Kokamägi	"	43
Siseministri seletus alevielanikkude osavõtu kohta maakonnakoogu valimistel	"	44
Omavalitsuse päevauudised	"	45
Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest	"	46
Bibliograafia	"	50
Küsimused ja vastused	"	50
Omaval. tegelaste õigusteadlised kursused — pilt	"	41
Kuulutused		34, 51, 52

Petseri Maakonnaavalitsus teatab, et Maakonnaavalitsuse ruumes 12. veebruaril s. a. kell 10 homm. saab suusõnalisel vähempakkumisel, järempakkumisega 3. päeva pärast, väljaantud

kivide muretsemine kivitee ehitamiseks.

1. Petseri-Panikovitschi tee 6-dal kilom. 52 k. s.	4. Petseri-Irboska tee 2-sel kilomeetril 56 k. s.
2. " " 7-dal " 102 " "	5. Petseri linna ja raudtee jaama vahelisel teel 27 " "
3. " " 8-dal " 102 " "	

Vähempakkumisest osavõtjatel tuleb tagatis sulasahas ehk panga garantiides sissemaksta järgmisel määral:

esimese hange järele 20.000 marka	neljanda hange järele 25.000 marka
teise " " 40.000 " "	viienda " " 12.000 " "
kolmanda " " 40.000 " "	

Kivide muretsemise tingimistega võib tutvuneda Maakonnaavalitsuse Tehnika osakonnas igal ööpäeval kella 10 — 13.

PETSERI MAAKONNAVALITSUS.

Viru Maakonnaavalitsus vajab

majapidamise juhte

oma põllutöö- ja majapidamise koolide taludele Arknal, Mõdrikus ja Avanudusel ja ühte

aednikku.

Sooviavaldused ühes lühikese eluloo kirjeldusega ja võimaluse korral tunnistusega endise teenistuse üle saata põllumajandusosakonna juhataja nime peale Rakvere, Pikk uul. Nr. 15.

Viru Maakonnaavalitsus.

Järvesuu vallavalitsus Petserimaal

vajab
kutse-õiguslist **vallasekretääri.**

Palvekirjad ühes lühikese elulookirjeldusega ja tarvillised dokumendid palutakse saata vallavalitsusele.

Palvekirjad varustada 20 margalise tempelmargiga. Valimine vallanõukogu ees 13. veebruaril 1926 a. kell 11 e. l.

Isiklik ilmumine soovitav.

Adr.: Värska postk.

Vallavalitsus.

Petseri maakonnaavalitsus

vajab rutuliselt Petseri, Kulje ja Järvesuu

vallasekretääride

ajutisi kohuste täitjaid,

palgaga 6500 marka kuus.

Tempelmaksustatud soovilavaldused kutseõiguslistel vallasekretäridel ühes tarvilliste tunnistustega palutakse saata maakonnaavalitsusele.

Petseri maakonnaavalitsus.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“

kes teostab:

tulekinntusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7.

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamiseega.

Aeg on tegutseda!

Et põhiseaduse nõue riigivõimu teostamise kohta kohtadel omavalitsuste kaudu väga suurel määral teostamata on, oli silmapaistev juba aastate eest, mispärast ka Eesti Maakondade Liit, oma häälekandjat 1923 a. ilma lastes, selles esimesena selle peale pidi tähelepanu juhtima kui põhjaneva tähtsusega küsimuse peale. Seda sama kinnitas ka 26. okt. 1924 a. esimene Eesti omavalitsustegelaste kongress ühel häälel, vastu võttes peale selle resolutsiooni:

„Teiseks konstateerib kongress, et vaatamata selle peale, et omavalitsuste huvid on suurelt osalt riigi huvid ja omavalitsuste hea käekäik on riigi huvides, ei anna Riigikogu ja Valitsus tarvilist tähelepanu omavalitsuste arenemisele, selle vastu valitseb põhiseaduse põhimõtete teostamise asemel seisak, isegi tagasikiskumine, mida uuemate seaduste üksikud paragrahvid omavalitsuste õiguste kitsendamisega tõendavad. Omavalitsuste korralikuks funktsioneerimiseks hädatarvilised seadused, omavalitsuste seadus ja maksuseadus, puuduvad ikka veel, kuna omavalitsuste peale pannakse uusi kohuseid, jättes näitamata vastavad sissetuleku allikad.

Sellepärast leiab kongress, et Maakondade ja Linnade Liidud, omavalitsustegelased vankumata peavad nõudma põhiseaduse põhimõtete teostamist omavalitsuste kohta, selleks kasutades ajakirjandust, informeerides rahva saadikuid ja seltskonda omavalitsuste tööst ja jälgides jooksvat seadusandlust, kõigest jõust võitlema katsete vastu

omavalitsuste õigusi kitsendada, kuna tulevastel Riigikogu valimistel tuleb omavalitsustegelastel toetada ainult neid kandidaate ja nende heaks kihutustööd teha, kes omale ülesandeks seavad võidelda omavalitsushuvide eest.“

Kongress tegi omavalitsustegelastele ülesandeks tegutseda seisukorra muutmiseks paremuse poole. Mõjuvam kõigist tegutsemise abinõudest on viimane: tulevastel Riigikogu valimistel toetada ainult neid kandidaate, ja nende heaks kihutustööd teha, kes omale ülesandeks seavad võidelda omavalitsushuvide eest. Oleneb ju riigielu juhtumine ja korraldussiht Riigikogust, tema tahtmisest, tema valitutest. Istuvad seal need, kes rahvavalitsuse asemel ametnikkude valitsemist eeldavad, siis läheb tagasikiskumine omavalitsuste õiguste alal edasi, hoolimata põhiseaduse nõudest, suudetakse aga Riigikokku rohkem neid mehi saata, kes omavalitsuste tähtsust rahva elus õieti hindavad, deentralisatsiooni kindlad toetajad on, omavalitsuste praegust seisukorda tunnevad ja valmis on omavalituste huvide eest võitlema, siis võib tagasikiskumise asemel loota tegutsemist põhiseaduse nõude kohaselt — riigi ja rahva õnneks.

Et sinna, Riigikokku, sarnased mehed saaks, selleks on aeg tegutseda.

Teine Riigikogu lõpetab tänava kevade oma töö. Uue, kolmandama, Riigikogu valimine on mai kuus. Valimise eeltööd on aga alanud juba. Ei ole aeg kaugel, kus rühmad oma Riigikogu liige te kan-

didaatide nimekirju hakkavad kokkuseadma. See on tähtis moment. Seda tuleb kasutada. Sel momendil tuleb tegutseda, mitte üksi neil omavalitsustegelastel, kes 1924 a. oktoobri kuul eespool toodud resolutsiooni poolt kui üks mees hääletas, sel ajal tuleb kõigil omavalitsustegelastel, kes kuidagi ühenduses on nimekirjasi esitajate rühmadega, kui üks mees tegutseda selleks, et nimekirjadesse ülesvõetakse isikud, kes tuntud kui omavalitsushuvid eest võitlejad. Igal omavalitsustegelasel tuleb asja tõsidus oma rühmale ja selle nimekirja kokkuseadajatele põhimõtteliselt selgeks teha nii hästi riigi, rahva ja omavalitsushuvid seiskohast, tuleb tähelepanu juhtida omavalitsustegelaste pere mõju peale valimiste puhul, kes ühtlase üleriiklise võrgu moodustavad, tuleb aga ka selle peale tähelepanu juhtida,

et sel juhtumisel, kui rühma nimekirjade etteotsa ei võeta isikuid, kes omavalitsuste huvide eest seisjatena tuntud, omavalitsustegelaste perel usku ei saa olla ka kõige ilusamate põhimõtete ja lubaduste sisse, mida rühma põhikirjad, resolutsioonid ja proklamatsioonid sisaldavad. Surnud kirjatäht ei sünnita tegusi. Seda teeb elav inimene.

Sellepärast, omavalitsustegelased, tabage momenti Riigikogu liigete kandidaatide nimekirjade kokkuseadmisel ja tegutsege näidatud sihis! See on omavalitsustegelaste esimene kohus mõjuvõimsa abinõu tarvitamises seisukorra parandamiseks esimese omavalitsustegelaste kongressi tahtel.

Eesti Maakondade Liit.

Poliitiliste rühmade seisukohad omavalitsuste kohta.

Järg ¹⁾.

Ankeedi peale ei ole senini vastust saanud Põllumeeste Kogude, Kristliku Rahvaerakonna, Rahvaerakonna, Rahvusvabameelsete ega Asunikude rühma poolt.

Ankeedi peale vastab

Eesti Sotsialistliku tööliste partei:

Vastuseks Teie järelepärimisele 1. dets.

s. a. nr. 202 all teatab Eesti Sotsialistliku Tööliste partei Riigikogu rühma juhatus, et rühm tegutseb avalikult sotsialistliku tööliste partei kui demokraatliku erakonna programmi ja põhimõtete alusel, mis üldiselt teada peaks olema ja selle tõttu ei pea rühm tarvilikuks eraldi üksikasjalikka seletusi oma tegevuse ja seisukohtade kohta omavalitsuse küsimustes anda.

Kuidas on lugu 34 milj. kokkuhoidmisega?

Järg.

Nii seletavad paranduste põhjustest:

Viru maakonnaavalitsus:

„Kõik vähendused eelarvetes olivad ilma tehnilise aluseta, mõned nendest koguni vastupidised, kui seda tehnilised tingimised nõuavad. Näituseks, üheks suuremaks

kärpimiseks andis põhjust Vene Normide Kogu § 605 ebaõige tõlgitsemine. Juba Vene Teedeministeeriumi juures asuv insineeride nõukogu asus seisukohale, et seda § võimata tee ehituse eelarvete kokkuseadmise juures tarvitada, sest et ta selleks ei kõlba. Elu ise sundis ka Eesti Vabariigi Teedeministeeriumi omi vaateid

¹⁾ Vaata algus „Maakonnaavalitsus“ Nr. 20-1925 a.

selle § kohta muutma. Mis 1924 a. läbitõmmati, jäeti 1925 a. järele, näituseks: kiviprügi hindamine ja kivide hulk 1 ruut-sülla kohta. Sellega tõendab ministeerium ise, et tema mitte õieti 1924 a. eelarvesi vähendas. 1924 a. eelarved olivad kokku-seatud nendesamade ministeeriumite poolt kinnitatud normide järele, milliste järele 1923 a. Maanteede Valitsus oma eelarved anti maakonnavalitsusele teostamiseks 1923 a. Selleste näeme, et see, mis 1923 a. ministeeriumile vastuvõetav oli, 1924 a. maakonnavalitsustel enam ei kõlbanud ja 1925 a. jälle kõlbas maakonnavalitsuste pealekämiste tõttu. Kõigist sellest näeme, et ministeeriumis kindel kord eelarvete kinnitamise juures puudub. Missugused summad maha tõmmati, selgub kui Püssi eelarvet vaatame, kus § 605 võeriti tõlgitsemisel Mrk. 462.510. — maha tõmmati. 1924 a. eelarvete kokku-seadmise juures võeti tööliste töö arvestamiseks koefitsient 1,50, kuna ministeerium eelarveid parandates tarvitas 1,25, olgugi et see muudatus maakonnavalitsusele teatavaks sai peale projektide ministeeriumisse saatmist. Põllutööministeerium pruugib veel praegugi 1,50.

Kolmes projektis ei tehtud ministeeriumi poolt mingisuguseid tehnilisi muudatusi, kuna Haljala projektis vähendati teeäärsete kraavide sügavust ja sellega ühes ka mulla keha kõrgust. Selle töö arvel vähendati eelarvet Mrk. 312.113.— võrra. See vähendus ei ole aga õigustatud, sest ministeerium, muutes eelarvet ja projekti, ei arvanud õieti välja mullatööde arvu, missugused projekti järele palju suuremad, kui kinnitatud eelarve järele. Kirjeldatud juhtumisel kaldus ministeerium kõrvale isegi tee ehitustehnika algnõuetest, kus ära on näidatud kõige minimaalsem tee keha kõrgus arvates kraavi põhjast. Neid küsimusi käsitavad põhjalikult oma töödes inseneerid Sorokovski, Novgorodsev, Nekrassov ja Rosen, kes näitavad, et minimaalsem tee keha kõrgus savirahkase maapinna juures võib olla 0,87 meetrit, kuna ministeerium ainult 0,45 kinnitas, mis võiks arvesse võetud saada ainult liivase maa kihi juures, mitte aga savirahkse juures, nagu see Haljala tee juures on. Puritse silla paranduse eelarvet vähendati 500.000 marga võrra lihtsalt selle pärast, et silla ülemise pinna tsementeerimine maha tõmmati, olgugi et töö sellepärast sai ettevõetud; et takistada vee tungimist pealt poolt silla võlvidesse. See on lihtne ökonoomiline, aga mitte tehniline muudatus. Ülejäänud

Mrk. 484.519.— ei sündinud ka mitte tehniliste muudatuste tagajärjel, vaid sellepärast, et ministeerium veel osalt § 605 teisiti tõlgitseb, nimelt ei võta arvesse kivide klompimist. See töö maksab faktiliselt umbes 900 mk. kantsüld. Edasi ei luba ministeerium tee pinna tasandamist enne liiva panekut, seisukoht millele tehniliselt vastu vaielda võib. Peale selle võttis ministeerium arvesse veo juures § 677, mis tehniliselt ümberlükatav, sest eelarve peab tehniliselt vastama kõigiti Normide Kogu nõuetele.

Üldiselt kokkuvõttes on eelarveid vähendatud järgmistel põhjustel:

- 1) Ministeerium ei teatanud õigel ajal koefitsiendi muutmisest 1,50—1,25 peale.
- 2) Ministeerium muudab tihti oma seisukohti Normide Kogu §§ käsitamisel.
- 3) Ministeerium teeb lihtsalt matemaatilisi vigasi projektide parandamise juures.
- 4) Ministeerium vähendab töö hulka.

Väga iseloomustav on ühe vanema ministeeriumi inseneeri väljendus, kes teatas, et h-ra minister nõuab, et eelarved peavad kärbitud kujul temale kinnitamiseks esitatud saama, vastasel korral olla väga kuri“.

Võru maakonnavalitsus:

„Teedeministeerium arvas tarvilikuks 1924 a. eelarveid kärpida järgmistel põhjustel: 1) Kuni 1924 a. oli eelarvetes alati tööjõu koefitsient 1,5 (12 tunni asemel 8 tundi). Et aga mingit ametliku teadaannet ei olnud, et 1,5 asemel 1,25 peab eelarvetes võtma, siis esitati Maakonnavalitsuse poolt eelarved, kus tööjõu kulu kasvatati 1,5 peale. Teedeministeerium aga parandas kõik ümber 1,25 peale, see tegi suure summa välja. See viga tekkis sellest, et Teedeministeerium mitte heaks ei arvanud maakonnavalitsusele teadaanda maksuma pandud muudatusest.

2) Teedeministeerium arvestas liiva kaalu 950 pd. kant süld, kuna Урочное Положение § 673 selgelt ütleb влажный песокъ 850—1150 pd. k. s. Sai võetud keskmine 1000 pd. Mis õigusega ehk põhjendusega Teedeministeerium oma normi võtab? See on lihtsalt võte eelarve kärpimiseks.

3) Mõnede eelarvete juures lubab Teedeministeerium võtta 3% eelarve summast lisa, abi jne. tööde peale—teiste eelarvete juures kärbib ta seda. Ei ole järjekindlust.

4) Igal pool vedude juures võtab Teedeministeerium tarvitusele § 677— ja vähendab veojõudu 40% võrra, kasvatades 0,6 peale. Eelarve kokkuseadja peab ometi

ise teadma, kus kohal võimalik on veod tükitööna väljaanda, kus mitte. Mis andmed Ministeeriumil selleks on, et tema seda teeb? Pealegi ütleb § 677, et 0,6 peale kasvatamise juures peab hobuse koorem 50 pd. olema—kuna meie hobuse koormad on harilikult ikka 20—30 pd. Selle paragrahvi tarvitamine Ministeeriumi poolt on täitsa omavoliline.

5) Eelarves nr. 58 all on ministeerium pannud ruut sülla sillutuse peale 4 versh. kivide juures 0,075, kuna Urotshnoe Poloschenie § 604 p. nõuab 0,09 k. s. Jällegi omavoliline arv, mis Ministeerium läbi viis. Selle tagajärjel tuli ehituse juures kividest puudus, neid tuli suvisel kallil ajal juurde osta.

6) Teedeministeerium tarvitab võtet, et tema lisab projektile teatavad tööd juurde, kuid eelarves ei arvesta neid töid sugugi.

Selle tagajärjel ei vasta eelarve enam projektis ettenähtud töödele.

7) Vähemad muudatused on tingitud tihti peale sellest, et Teedeministeerium teisi Urotshnoe Poloschenie §§ tarvitab, kui talle võimalus avaneb eelarvet kärpida, kuna aga juhusel, kui eelarve kokkuseadja valet §§ tarvitab ja selle tõttu vähenemise suunas eksib, Teedeministeerium ei loe tarvilikuks sarnast viga parandada.

Nende paranduste tagajärjel vähendati 1924 a. eelarves 2.642.099 mrk.

Tehnilisi muudatusi Teedeministeerium pea sugugi ei teinud vähenduse mõttes, küll aga mõned väikesed muudatused eelarve suurendamise mõttes.

1925 a. tehti kärpimisi:

1) Igall pool on püütud mullatööde hulka vähendada, arvesse võttes kõige vähemaid võimalusi. Selle tagajärjel on tegelikult igal pool mullatöid rohkem olnud, kui eelarves — ja Maakonnaavalitsus on sunnitud olnud ettevõtjatele lisatasu selle eest maksma.

2) Kohtadel, kus ballast (liiv, kruus) kaugel on — soovib Teedeministeerium maanteed peale täiteks savi vedada. See absurdne nõue, kui seda täidetud oleks, oleks need teesoad lõpulikult rikkunud. Meie püüd on savistest teedest vabaneda, kuna Teedeministeerium ümberpöörduvalt soovib ja selles sihis eelarvet kärbib. Teedeministeeriumi eriteadlased on nähtavasti arvamisel, et 6—18 cm. paksune kruusakiht jätab täitmise juures alumise raske savikihi puutumata.

3) Põllukivide kaalu arvestamisel ei olda järjekindel, mõnel pool loeb Teedeministeerium kant sülla kaalu 1100 pd., teisel

pool aga 1250 pd. Põllukivid peaks ometi ühtlase kaaluga arvestatud olema.

4) Teedeministeerium jätab Võõbsu-Petseri teel täitsa põhjendamata eelarvest välja 100 kaitseposti, ometi on kohaliste tingimiste tõttu tarvis neid ülesseada, kus uus tee läheb läbi luha, kus mõlemal pool tee tammi alati sügav vesi on ja õnnetusi juhtuda võib.

5) Võõbsu-Petseri teel pole kruusa kusa-gilt lähemalt kui 3 klm. kauguselt saada, Teedeministeerium aga võtab täitsa omavoliliselt kruusaveo kauguseks 1 klm., ehk selleks küll mingisuguseid andmeid ei ole.

6) Minnakse isegi sarnastele peensustele välja, et aga kärpida saaks, et vedude juures ei arvestata mitte 1 klm.—1 verst—vaid rehkendatakse 66 meetrit veokaugusest maha, nagu kivid oleks täpselt kilomeetri postide juures kokkupandud.

7) Mõniste-Taheva tee täitmisel on kärbitud teenõlvakute sillutus-pind vastu vett kevadise veetõusu pinnani, aga ei arvestata sellega, et tee täitmine on kevadise luhavee teetammi näol tõkke ette teinud, mille tagajärjel vesi muidugi kõrgemal kui kevadine normaalpind tõuseb ja selle tõttu ka nõlvakute kindlustus kõrgem peab olema.

8) Sulbi silla juures on Teedeministeeriumi poolt täitsa põhjendamata ära jäetud eelarvest 140 r. sülda sillutust.

9) Kiviteede korrashoia aega loeb Ministeerium 1. V—1. X, kuna tegelikult iga aasta neid teid on korrashoitud suvel 1. apr.—15. okt.

10) Teedeministeeriumi materjaalide hinnatabelis loetakse kruusa kinnaks 200.—, eelarves aga kärbitakse kruusa hind täiesti. Ometi ei saa maakonnaavalitsus kusagilt maksuta kruusa, vaid peab kruusaaakusid maksu eest võõrandama, seega tuleb tihti iga k. s. kruusa rohkem kui 200 marka maksma.

11) Mingisugusel põhjusel ei loe Teedeministeerium kiviteedel kulude hulka teedemärkisid (km., teesihinäitajad postid ja viiendiku kivid). Kes neid siis peab asetama prügitöödele? Vallad ei ole kohustatud prügitööde korrashoidma.

12) Põlva aleviku kivitee ehitus projektis on projekti joon Teedeministeeriumis suurelt muudetud, selle tagajärjel ka mullatööde hulk märksa vähenenud. Mis põhjusel Teedeministeerium sarnaseks muudatuseks ennast kompetentseks loeb, on teadmata. Kohapealsete olude järele on maakonnaavalitsuse poolt esitatud projekt õige.

Kärpimise tagajärjel vähenes 1925 a. eelarve 1.414.526 mk.

Ilma tehniliste muudatuste tegemata vähenes eelarve umbes 400.000.— mrk. võrra.

Et pea kõik eelarved Teedeministeeriumis kärbitud on, on väga lihtne seletada. Ka kõige paremine kokkuseatud eelarvet on võimalik igas suunas muuta, sest Urotschnoe Poloschenie annab võimaluse iga töö kohta mitmeid §§ tarvitada oma heaks arvamise järele ja tihtipeale on Teedeministeeriumi eriteadlased täitsa valesid parandusi sisse toonud, millest nähtav, et asjatundmatus mitte maakondade pool ei ole — vaid mujal“.

Pärnu maakonna valitsus:

Nr. 1 (järj. nr. 37) eelarves:

1) Tööjõud materjalide veoks oli kalkuleeritud Tööde määrustiku § järele, mis näeb ette vedude läbiviimist majanduslikul teel. Eh. Tehnika os. vähendas seda tööjõudu 25% võrra, viies küsimust § alla, mis töötegemist ettevõtja kaudu käsitab;

2) vähendati rakenduse (plastri) alla pandava liiva korra paksust 0,1 sülla pealt — 0,09 s. peale;

3) vähendati meelevaldselt 1 knt. sülla raudkivide kaalu 1200 puuda pealt 1100 puuda peale.

Nende paranduste tagajärjel vähenes eelarve summa üldiselt 965.064 mk. võrra ja maakonna valitsusel tuli omadest summadest ettevõtjale juurde maksta.

Nr. 2 (järj. nr. 38) eelarve vähendati nüsamuti:

1) Tööjõudu materjalide veoks vähendati, nagu eelarve nr. 1 all seletatud;

2) kivide alla pandava liiva 1 knt. sülla kaalu vähendati meelevaldselt 960 puuda peale;

3) valesiti on parandatud tööjõudu teepinna planeerimiseks 0,1 töölise pealt 0,07 töölise peale. Selle paranduse läbi, mida ainult eksitusega võib seletada, vähenes eelarve 6676 marga võrra;

4) oli nähtud ette klompida suuri kiva rakenduse jaoks. Eh. Tehnika osak. viis tööjõu kalkulatsiooni Tööde määr. § alla, mis käsitab rakenduse (plastri) tegemist väikestest kividest. Sellega on materjali iseloomu muudetud;

5) oli ettenähtud taguda rühka keskmise suurusega kividest, Eh. Tehnika osak. määras meelevaldselt selleks kompsimisest järele jäänud kivi killukesi, mida ei jätku. Sellega on materjali hulka vähendatud;

6) vähendati rakenduse alla pandava

liivakorra paksust 0,09 sülla pealt 0,083 sülla peale.

Nende paranduste tagajärjel vähenes eelarve üldiselt 7.746 marga võrra.

Nr. 4 (j. Nr. 40) eelarves:

1) Kõik kulud olid kalkuleeritud tingimisega, et Tööde määr. tööjõu normisid kasvatakse 1,5. Et vahepeal oli välja tulnud uus määrus, millega koefitsienti 1,5 vähendati 1.25 peale, siis oli Tehnika os. sellele vastavad muudatused teinud. Selle muudatuse tõttu vähenes eelarve 76.241 marga võrra.

Nr. 5 (j. Nr. 41) eelarves:

1) Vähendati veokaugust 3 ja 6 versta pealt vastavalt 3 ja 6 klm. peale;

2) vähendati tööjõudu materjaali veoks, nagu eelarve Nr. 1 seletatud;

3) oli ettenähtud, kohalisi olusi silmaspidades, mulda kaevata kõvas krundis. Eh. Tehnika os. viis meelevaldselt tööjõu kalkulatsiooni Tööde määr. § alla, mis käsitab mulla kaevamist pehmemas krundis. Sellega on töötingimisi muudetud;

4) oli ettenähtud kaitsekiva tee ääres panna 2 süllalise vahega; Eh. Tehnika os. suurendas selle vahe 3 sülla peale. Nende muudatuste tagajärjel vähenes eelarve üldiselt 301.871 marga võrra.

Nr. 6 (j. Nr. 42) eelarves:

1) Muudeti töötingimisi, nagu p. 15 all seletatud;

2) oli ettenähtud tee ääri suurte kividega sillutada ja selleks oli eraldi materjal kalkuleeritud. Eh. Tehniks os. tõmbas selle materjaali maha, sellega vähendates sõidutee laiust;

3) tööjõudu materjalide veoks vähendati, nagu p. 1. alla seletatud;

4) 1 kt. s. kruusa kaalu vähendati meelevaldselt 960 puuda pealt 900 puuda peale;

5) vähendati rüha (kivipuru) hulka;

6) valesiti on vähendatud tööjõudu betonitööde juures. Parandust võib seletada ainult eksitusega;

7) maha tõmmatud on rakenduse tegemiseks tarvisminev rühk (kivipuru). Sellega on materjaali hulka ja tööheadust vähendatud. Eelmistes eelarvetes jättis Tehnika os. kulud rüha muretsemiseks sisse. Sellega on parandus huupi tehtud“.

Saaremaa maakonna valitsus:

Luguse maantee prügitamine.

Maakonna valitsuse poolt esitati eelarve Mrk. 282.650.— suuruses. Maantee osa oli kavatsatud ehitada endise prügitee laiuses 7 $\frac{1}{2}$ mtr., kuid parandatud 6 $\frac{1}{2}$ mtr. laiuse peale. Määrustiku § 612 järele tuli

ehitatava teeosa pealt koristada mulda 0,13 m., s. o. 0,06 s., mille peale arvatud 0,09 mullatöölisi. Parandatud 0,13 m., s. o. 5" ja võetud 0,075 mullatöölisi, mis aga õige ei ole, sest 5" ei ole 0,05 s., vaid 0,06 s. Silmaspidades, et vana maantee mullakeha ei nõudnud rammimist, oli selle planeerimiseks aluseks võetud määrustiku § 655, kuid parandusel võeti arvesse § 46, märkusega, et § 655 räägib raudteest. Meie arvamise järele on ükskõik kas ühte maaala planeerida raudtee ehk maantee alla. Põikprofiili muutmise muutusid ka mõned mullatööd, mille tõttu eelarve vähenes Mrk 4650 võrra. Töö viidi lõpule ettevõtja poolt Mrk. 278.000.- eest.

Kuresaare — Kihelkonna postmaantee laiendamine.

Maakonnaavalitsuse poolt esitatud eelarve Mrk. 238.210.— suuruses. Maantee oli kõige paremas seisukorras, ainult kitsas. Laiendamise töö juures oli kavatsatud ainult uus juurdeehitatav külg kruusaga katta, kuna ministeeriumi paranduse järele tuli maantee kogu laiuses N. P. 10 vastavalt kruusa korraga katta, mis suurendas kruusa arvu 29 k. s. pealt 72,5 k. s. peale ja sugugi tarvilik ei olnud. Paranduse tagajärjel suurenes eelarve summa Mrk. 91.790.— võrra. Töö viidi lõpule ettevõtja poolt Mrk. 233.750.—.

Sarased umbes on ka kõigi teiste maakonnaavalitsuste seletused paranduste põhjuste kohta.

Need seletused räägivad väga selget keelt ja võtavad igasuguse aluse ära märkuse tegemiseks, nagu oleks maakonnaavalitsuste eelarved raiskamise mõttes suuremalt esitatud. Need põhjenesid Normide Kogu (Урочное Положеніе) ja ministeeriumi ense varemate määruste peal. Tagant järele norme muuta ja siis eelarvesi parandada, et minister kuri ei oleks, ning 34 miljoni kokkuhoidmisest hõisata, ei ole igatahes vägitegu, seda enam, et sellega riigivalitsuse, omavalitsuste ja rahva vahel lõhesi sünnitakse.

Kõige kategoorilisemalt lükkame selle pärast tagasi Teedeministeeriumi suurususe, et tema on 34 milj. kokkuhoidnud, sest, nagu algul nimetatud artiklis juba öeldud, ei saa maakonnad üle tegelikkude kulude pennigi omale, vaid

need summad lähevad teiste hädaliste tööde peale, mis meil üldiselt viletsad, nagu seda Riigikogus paljudi kordi toonitunud. Selle summa asemele võiksime tuua küll summe, mis maakonnad tegelikult kokkuhoidnud, teostades tööd alla ministeeriumi poolt kinnitatud eelarvet, sest tööd ei anta välja eelarve järele, vaid vähem pakkumise teel, kahjuks puuduvad aga osa maakondadest andmed, samuti on hulk töid veel pooleli, mispärast kogusummat tuua ei saa. See ei ole ka tähtis, sest maakonnad omale kokkuhoidmisest loorberisi lõigata ei ihka. Kui seda siin siiski konstateerida tuli, siis ainult raiskamise püüde süüdistuse tagasitõrjumiseks.

Kui veel meeldetuletada eelpool toodud seletusi eelarve ja projektide paranduste põhjuste kohta, siis peaks väga arusaadav olema, miks Maakondade Liidu nõukogu 4. juunil l. a. otsustas paluda, et teede eelarvete läbivaatamine peaks sündima Teedeministeeriumi juures moodustatud asjatundjate komisjonis, mitte loomulikult pidades, et maakonna inseneeride poolt kokkuseatud eelarved Teedeministeeriumi tehnikerite poolt kontrolleeritakse ja tihti tühiste vormivigade pärast ümbertegemiseks tagasisaadetakse". Eespool toodud materjal tõendab selle nõude vajadust.

Ei ole komisjoni nõue ka sugugi uus leidus. Seesama Teedeministeerium, kes eitab teede ja sildade projektide ja eelarvete läbivaatamist komisjonis, teostab riikliku ehituslaenu ehitatavate majade projektide ja eelarvete läbivaatamist ometi komisjonis. Sarnane kord teede ja sildade asjus oli maksev ka endises Landrats kolleegiumis, kelle käes teede ehitamine ja krediidi määramine Läänemere maades oli. Komisjoni poolt projektide läbivaatamise kord on maksev ka Haridusministeeriumis koolimajade projektide kohta ja kohtus projektide ekspertiisi juures.

Kui seesama kord, mida ka Maakondade Liit palus, ka teede ja sildade ehituse projektide läbivaatamise juures oleks maksev olnud, siis oleks, loodame, ärajäänud ka eelarvetes ja projektides sarnased haruldased parandused, millest maakonnaavalitsuste seletused nüüd jutustavad, siis oleks ära jäänud ka lõpu tulemus, hõiske 34 miljoni marga kokkuhoidmise kohta.

OHAVALIT/USTEGELASTE OIGUSTEADLISED KURSUSED
EESTI MAAKONNANDE LIIDU POOLT KORRALDATUD
NOW.

3-20

1925

ARTSIA

Kas nii teostatakse omavalitsuse põhimõtet?

EUGEN MADDISON.

Võrdmisi väikene, kuid omavalitsuste elus siiski põhimõttelise tähtsusega sündmus: täiesti ootamatult asus hiljuti Riigikogu üldkomisjon tuletõrje asutamise maaomavalitsuse sunduslikuks ülesandeks tunnustamise asjus eitavales seisukohale. Mäletavasti leiti augusti kuus Võrus ärapeetud järjekorralisel Eesti Maakondade Liidu nõukogu koosolekul tarvilikuks muu seas, täiendada selles mõttes tuletõrje seaduse („Riigi Teataja“ Nr. 72/73 — 1924 a.) § 3, milles, nagu teada, on tuletõrje asutamine sunduslikuks tehtud ainult linnadele ja alevitele, kui neis ei ole tarvilikuid tuletõrje ühinguid. Nõukogu otsusest teatas Maakondade Liidu juhatus siseministrile. Siseminister, olles nõus Maakondade Liidu nõukogu otsusega, esitas Vabariigi Valitsuse kaudu sellekohase eelnõu Riigikogule. Minule teadmata põhjustel sattus eelnõu omavalitsuse komisjoni asemel üldkomisjoni. Siin võiks ära märkida, et see ei ole esimene ega ka viimane sarnane juhtumine Riigikogu praksises. Neil päevil anti, näit., küüditöö määruse § 6 muutmise eelnõu rahaasjanduse komisjoni, kuna eelmised samasisulised eelnõud olid üldkomisjoni antud. Puudub järjekindlus seaduseelnõudele käigu andmises. Eelnõu järgi, taheti Eesti Maakondade Liidu nõukogu otsusele vastavalt tuletõrje asutamist teha sunduslikuks ka valdadele neil juhtumistel, kui neis peaks puuduma vabatahtlik tuletõrje. Kuid eelnõu lükati tagasi. Võib ju ütelda, et sellega ei ole midagi katki: elu läheb endist rada edasi. Kuid isiklikult leian, et on siiski midagi katki, — ütleksin isegi rohkem, et siin on tegemist omavalitsuse põhimõtte õige tuntava kaotusega. Kõneldi väga palju omavalitsustegelaste esimesel kongressil — kõneldi enne kongressi ja kõneldakse ka praegu, et meie riiklises sisemises elus on märgata igal sammul sihikindlat tendentsi kõiki riiklisi ülesandeid tsentraliseerida, võimalikult kõik need koondada keskvalitsuse organide kätte, kuna põhiseaduse seisukohalt vaadates peaks maksma just vastupidine — nimelt detsentralisiooni tendents. Selleks leiti iseäranis süüdi olevat Vabariigi Valitsust, kellele mitte võõras olevat bürokraatiline vaim jne. Mis aga sündis nüüd? Vabariigi Valitsus tahtis tähendatud eelnõuga ainult alla kriipsutada seda, mis omavalitsuse põhi-

mõttest väljamineks, peaks kuuluma omavalitsuse I-se järgu, s. t. iseäranis tähtsate ülesannete hulka, kuid vastuseks oli: ei — olgu see era-alga use ülesanne. Väga huvitav oleks teada, mis oleks teinud üldkomisjon, kui eelnõuga oleks tehtud seda ülesannet teha mõne keskvalitsuse asutuse (näit. prefektuuri) ülesandeks? Arvan — et eelnõu oleks sel juhtumisel ka tagasi lükatud, kuid sel põhjusel, et see ülesanne on — omavalitsuste ülesanne.

Mis oli aga käesoleval juhtumisel pea põhjuseks? Osalt kartus, seda ülesannet sunduslikuks tehes, koormata vallaomavalitsusi; osalt kartus, et sarnane tunnustamine hävitaks eraalgatust, osalt ka kartus, et omavalitsused võtaksid asja liig formaalselt, näit. ostaksid seaduse tähe täitmiseks mõnda tulekustutamise abinõu — ja see oleks kõik. Selle kohta tuleks kõige pealt ütelda, et põhiseaduse seisukohalt, on kõik omavalitsuse ülesanded sunduslikud ülesanded; omavalitsus ei võinest lahti ütelda — ta peab neid täitma nii võrd, kui võrd selleks sissetulekuid jätkub. Täiesti täitmata jätta neid ei võis — see oleks enese pankrotiks kuulutamine. Ei jätku sissetulekuid, tuleb otsida uusi allikaid, tuleb pöörduda seadusandluse kogu poole, nõnda keskvalitsuselt jne. — Põhiseaduse seisukohalt ei ole kolmandat, kes täidaks riiklisi ülesandeid: neid täidavad ainult keskvalitsus ja omavalitsused. Ei suuda neid täita omavalitsused, tuleb neid täita keskvalitsusel oma kohapealsete asutuste kaudu, — kuid jätta neid eraalgatuse hooleks, see on juba oma ülesannete täitmisest lahti ütlemine. See põhiseaduse vastu patustamine oli küll aset leidnud tuletõrje seaduse maksma panevaga, kuid sellest ei järgne, et seda tuleks veel süvendada.

Teiseks — ei ole millegagi põhjendatud kartus, et kaoks sellel alal eraalgatus (vabatahtlik tuletõrje); just vastuoksa — sarnasel juhtumisel — omavalitsus oleks enam huvitatud vabatahtliku tuletõrje õhutamises. Kolmandaks, ei tahaks uskuda, et meie omavalitsused oleksid nii formaalsed oma ülesannete täitmisel. — Isiklikult olen teisel arvamisel. Kuid, mis kõigist sellest kõnelda, kui praegu võimata asja parandada; jääb vist lootus, et kolmas Riigikogu asja teisiti lahendab.

Lõpuks tahaksin ainult pisut peatuda selle juures, missugune olukord võiks tekkida mõnes vallas maksva tuletõrje seaduse juures. Nagu öeldud, ei ole tuletõrje asutamine tuletõrje seaduse seisukohalt valdadele sunduslik, kui neis puudub vabatahtlik tuletõrje; teiselt poolt, aga oleneb vabatahtliku tuletõrje tekkimine valla omavalitsuselt, nimelt on vabataht-

liku tuletõrje ühingu registreerimisel vaja omavalitsuse nõusolek. Kas ei või sarnaste tingimiste juures kergesti juhtuda, et vallas ei ole vabatahtlikku tuletõrje ühikut ega omavalitsuse tuletõrjet? Peale selle ei tohiks unustada ka seda, et vabatahtliku tuletõrje ühingud võivad samuti vabalt surra, kui tekkida.

Veel valla- ja alevivalitsuste maksuraamatute vormi muutmise vajadusest.

J. KOKAMÄGI.

„Maaomavalitsuse“ Nr. 1—26 a. käsitus „vallasekretär — KK“ — praegusid valla ja alevite maksude sissetuleku raamatute vormide ümbermuutmise vajadust ja leidis, et praegused vormid on ebapraktilised ja ei anna küllalt selget ülevaadet maksude, maksude tasumise ja maksumaksjate üle, sest maksud olla mitmesse raamatusse laialipillatud.

Raamatute vormide küsimuses võib ju õige palju üksteisest erinevaid arvamisi olla, sest raamatupidamise ja üldse raamatute vormide üle võib palju vaielda, kuid missugune vorm parem on, peab tegelik töö ise näitama. Ja paremaks vormiks tuleb muidugi sarnane vorm tunnistada, mis ka täielikult sellena otsutub: lihtne ja kerge pidada ja ka raamatupidamise alal vähe kogenenud isikutele arusaadav ja mõistetav. Ma mõtlen siin valla revisjonikomisjoni liikmeid, kellel valla raamatuid tihti tuleb revideerida.

—KK— poolt ettetoodud väidetega ei saa ma siiski ühisel arvamisel olla ja leian, et praegune vorm sugugi mitte nii ebapraktilisena ei tundu.

Minu arvates ei ole praegune maksuraamatu vorm mitte ainult ühe liigi maksude võtmiseks kavatsatud, vaid selle raamatu — vormi — heaks omaduseks on just see, et teda mitmesuguste maksude võtmiseks saab kohaldada¹⁾. Selleks ongi seal ettenähtud joonevahed sündimise aasta, elukoha ja maksurublade kohta. Et mõne maksuliigi juures mõnda joonevahet tarvitada ei tule, ei alanda veel praeguse vormi väärtust.

Mis puutub lisaraha arvestamisse, siis riipub see ära raamatupidajast enesest. Ma

ei tea küll ütelda, kuidas kusagil vallas tegelikult lisaraha arvestatakse, kuid mina isiklikult olen arvestanud politsei ja Otsekooste maksude Peavalitsuse deposiiti kuuluvad summad lahus selleks määratud joonevahedes.

Teiseks võetakse naturaalkohustuseks maksu eriseaduste ja vallanõukogu otsuste ning veel ka eri elarve järele. Nendel maksudel ei ole midagi ühist valla üldisteks kuludeks võetavate maksudega. Mõni aasta tagasi keelas Viljandi maakonnavalitsus üldse naturaalkohustuste maksu võtmise ära ja jättis vallanõukogu otsuse selles suhtes järelvalve korras kinnitamata. Seda põhjendati sellega, et mingisugust muud maksu peale seaduses ettenähtud liikum. varand. maksu ei tohi maade pealt võtta. Kas see juriidiliselt õige on, ei ole nende ridade ülesandeks lahendada, vaid see olgu ainult toodud näitena.

Kui nüüd naturaalkohustuste maksu täiesti erimaksuna võetakse ja lahus valla üldistest maksudest, siis oleks minu arvates õigem selle maksu arvestamiseks ka täiesti eriraamatud pidada, nagu see tegelikult praegu ka on.

—KK— poolt ettenähtud vormi kohta tahaks nii palju ütelda, et sarnane maksuraamatu vorm oli 1920/21 a. Tartumaa valdades tarvitusel. Kas see vorm ka veel teistes maakondades tarvitusel oli, ei ole teada. Ja just see vorm leidis mahategemist, niihästi vallasekretäride koosoleku, kui ka üksikute sekretäride poolt.

Ja selle vormi suuremaks puuduseks ja veaks oli see, et sinna kõiksugu maksud olid kokku kuhjatud. Selle tõttu kõrvaldati need vormid ka tarvitamisest.

1920/21 a. tarvitusel olev vorm läks ettepanud vormist ainult sellepoolest lahku,

1) Nii just ta mõeldud on. Toim.

et seal oli ka viivituse 0% arvestamiseks iga maksu jaoks vastavad joonevahed jäetud, kuna —KK— poolt ette pandud kavas viivituse 0% arvestamiseks ainult üks joonevahe on jäetud.

Kui nüüd —KK— poolt soovitakse sarnast vormi jälle maksuma panna, siis ei ole see mitte uue ja lihtsa vormi andmine, vaid kord juba kolikambri heidetud vormi uuesti tarvitusele võtmine.

Minu arvates on praegune maksuraamatu vorm küllalt praktiline ja lihtne ning peale kõige muu kergesti arusaadav, nii raamatupidajale enesele, kui ka revisjonikomisjoniliikmetele. Uute vormide väljatöötamine on tükk rasket tööd ju nõuab täielist oskust ning asjasse süvenemist. Senikaua aga kui uut ja paremat vormi ei ole välja töötatud, peame jääma vanade vormide juurde.

Et nüüd kord raamatute vormide küsi-

mus on ülestõstetud, siis tahaksin ma tulude eelarve raamatu kohta nii palju ütelda, et see raamatu vorm tuleks küll täiendada ja neljanda joonevahe järele juurdelisada kolm joonevahet: krediidi suurendamise, vähendamise ja lõpuliku krediidi summa tarvis. Tulude aruande raamatus on selleks vastavad joonevahed olemas, samuti ka kulude raamatus.

Kui nüüd teatavasti juhtumistel lisa eelarve järele krediiti suurendatakse, siis ei saa tulude eelarve raamatus seda kühugile märkida, sest selleks ei ole vastavat kohta. Eelpool toodud põhjustel oleks selle vormi täendamine eriti tarvilik.

Oleks soovitav, et omavalitsustegelased selles küsimuses rohkem mõtteid avaldaks.

Toim. tähendus: E. Maakondade Liidu poolt väljatöötatud tulude ja kulude eelarve raamatus on kõne all olevad laht-rid sees, ja vastavad raamatud ka trükitud ning tarvitusel — paljudes kohtades.

Siseministri seletus alevielanikkude osavõtu kohta maakonnanõukogu valimistel.

Sellekohase arupärimise peale Riigikogu poolt andis siseminister hra K. Einbund 12. nov. Riigikogus järgmise seletuse:

Arupärijad küsivad: mikspärast on alevid kõrvaldatud maakonnanõukogu valimistelt, nagu seda järeldada võib arupärimise pealkirjast. Lõpuks küsivad arupärijad: kas Vabariigi Valitsus loeb õigeks Sisemin. Omaval. as. Peavalitsuse seletuse alevite kõrvaldamise kohta maakonnanõukogu valimistelt ja normaalseks selle tagajärjel tekkinud seisukorda, kus alevid on asetatud valdade kaudse valve alla? Teiseks: kui mitte, kas kavatseb siis Vabariigi Valitsus teha korralduse, et võimaldataks alevitele osavõtt järgmistest maakonnanõukogu valimistest.

Selle arupärimise juures paluksin ma Riigikogu liikmeid teatavaks võtta selle kompetentsi, mis on igal asutusel valimiste läbiviimisel. Kui see arupärimine on pööratud Vabariigi Valitsuse ja ühtlasi ka siseministri vastu, siis peaksid arupärijad ka teadma, missugune kompetents seiles asjas on Siseministeeriumil või Valitsusel. Valimise seaduses leiame meie, et maakonnanõukogude valimised sünnivad Siseministeeriumi poolt määratud tähtajal kahe päeva jooksul, mille hulgas ka pühapäev. See tähendab, Siseministeeriumi kompe-

tents on valimised väljakuulutada ja pärast, kui valimised juba toimetatud, siis tuleb see materjal kõik Omavalitsusasjade Peavalitsusele, kes on õigustatud 7 päeva jooksul protestisid avaldama, kas valimised nende materjalide põhjal on õieti toimetatud. Kaebused ja kõik protestid lähevad Riigikohtusse. Valimisi aga toimetavad koha peal omavalitsuste asutused ja nende poolt valitavad komiteed. Täheleb, valimisi toimetavad maakonnanõukogud, maakonnavalitsused ja komiteed. Arupärijad aga alevite valimistelt kõrvaldamise suhtes on pööranud Vabariigi Valitsuse poole, tugeses Siseministeeriumi Omaval. as. Peavalitsuse ühe seletuse peale. Lugu on järgmine. Juba 1920 a. pöörasid mõnad omavalitsused, kaks või kolm, nagu ma asjaolude selgitamisel leidsin, Siseministeeriumi Omaval. as. Peavalitsuse poole küsimusega, missuguses arvamisest on Peavalitsus alevite osavõtu kohta maakondade valimistest. Seda tuleb Omavalitsuste as. Peavalitsuse praksises tihti ette, et tema poole pööratakse küsimustega, ja Omaval. as. Peavalitsus selektab asja nõnda, nagu tema sellest arusaab. Selle praktilise järele, kui asi puudutab üldisemat nähtust, teeb Omaval. as. Peavalitsus teatavaks selle ka teistele.

käesoleval korral maakonna omavalitsuse asutustele. Teistele teeb ta teatavaks seda mitte ettekirjutustega, vaid lihtsalt ringkirjaliselt saadab ta selle teate igale maakonnavalitsusele kätte. Siin tuleb arvestada Omaval. as. Peavalitsuse arusaamisega, tema võiks sellest ka ära öelda, aga omavalitsuse praksises on see väga soovitatavaks peetud, niihästi ministeeriumi kui ka omavaiitsuste poolt. Nõnda vahetatakse mõtteid, mis asjaajamist sagedasti kergendab. Seletuste andmine ja arvamiste avaldamine ei kohusta neid selleks mitte, vaid tema võib teha nii või teisiti, kui selle asja enese otsustamine puutub omavalitsuse kompetensi. Niisugusel korral, kui see puutub tema kompetensi, siis ei kohusta teda see seletus põrmugi, vaid kui omavalitsus võtab selle omale teatavaks, siis on see juba selle vastava omavalitsuse seisukoht ja kompetents, aga mitte siseministri kompetents. Vaadake, nõnda on juriidiline alus käesolevas asjas. Nüüd, kui seadusega on valimiste läbiviimine pandud kohtadel omavalitsuste ja nende poolt valitud komiteede peale, siis on arusaadav, et Siseministeerium nende kompetensi enesele üle võtta ei saa ja on ka arusaadav, et arupärimisega pööramine siseministri poole on täiesti ülelliigne.

Et seisukoht nõnda on seletuste andmise poolest, sellega on arvestanud ka Riigikohus. Ma loeksin vastava Riigikohtu otsuse ette. Teatavasti maksva seaduse järele kutsub näiteks linnades linnavalitsus mingisugusel põhjusel väljalangenud volikogu liikete asemele uued liikmed. See on seadusega pandud linnades linnavalitsuste ja maakondades maakonnavalitsuse kompetensi. Viljandi linnavalitsus aga pööras seletuste pärimisega selles asjas Omaval. as. Peavalitsuse poole. Nendel oli omavahel lahkkelid tulnud, keda kandidaadiks kutsuda ja pöörasid nüüd Omaval. as. Peavalitsuse poole. Omaval. as. Peavalitsus andis seletuse, milles ta näitas, et kui seadusest õieti aru saada, siis

teie ei või kutsuda seda kandidaati sisse, vaid teie peaksite teise kandidaadi kutsuma. Viljandi linnavalitsus sai sellest nii aru, et see on Omavalitsus as. Peavalitsuse korraldus ja kaebas Riigikohtusse. Riigikohus sel puhul annab järgmise seletuse, mis täiesti analoogiline on sellele, mis siin ette kantud:

„Omavalitsuse ajutise järevalve seadus, mis Siseministeeriumi õigused linnavolikogu ja linnavalitsuse tegevuse kohta ära määrab, ei näe ette, et Siseministeerium linnavolikogu või linnavalitsuse otsuseid tühistada või muuta võiks. Linnavolikogu ja linnavalitsuse otsuste muutmist võib Siseministeerium ehk selle orgaanina Omavalitsuse asjade Peavalitsus teostada ainult administratiiv kohtu korras avaldatud protesti põhjal. Linnavolikogude valimisseaduse §§ 30, 28^b teise lõike ja 29^b põhjal peab arvama, et Viljandi linnavolikogust väljalangenud 8 linnavoliniku asemele määrab kandidaadid Viljandi linnavalitsus. Kuigi käesolevas asjas Omaval. as. Peavalitsus on Viljandi linnavalitsusele teatanud, kuidas tema väljaarvamise järele vabakssaanud linnavolinikkude kohad ärajaotada tuleks, võib linnavalitsus siiski oma otsuse juurde jääda ning Omaval. as. Peavalitsusel on võimalus taotada linnavalitsuse otsuse muutmist ainult administratiiv kohtu korras. Kuna küsimuse otsustamine uute kandidaatide kutsumise üle välja langenud linnavolinikkude asemele kuulub linnavalitsusele, aga mitte Omaval. as. Peavalitsusele, siis ei ole ka alust kahtlust tõsta Omavalitsus as. Peavalitsuse teadaande peale linnavalitsusele, vaid selleks õigustatud isikud võivad esineda kaebusega ainult linnavalitsuse otsuse peale, mille järele uued kandidaadid linnavolinikkudeks määratakse. Nii kaebused kui ka protestid linnavalitsuse otsuste vastu alluvad administratiiv k. k. § 5 põhjal rahukogudele“. Ettetoodud põhjustel otsustas Riigikohus tähelepanemata jätta selle kaebuse. (Järgneb).

Omavalitsuse päevauudised.

Maanteede seaduse põhimõtete ülesseadmine.

26. jaan. s. a. oli Teedeministeeriumis nõupidamine uuesti valitsusele esitatava maanteede seaduse eelnõu põhimõtete

ülesseadmiseks, millest E. Maakondade Liidu esitajana abiesimees J. Sõnajalg osavõttis ja täh. seaduse aluseks esimese omavalitsustegelaste kongressi poolt vastu võetud järgmised põhimõtted ülesseadis:

a) Maanteede tegemine ja korrashoid-

mine, ühtlasi ka järevalve tuleb maakonna omavalitsuste võimkonna anda, kellel õigus on teede kui ka liikumise korralduse kohta, seal hulgas ka raskete jõuvankrite liikumise ärakeelamiseks, kohustavaid määrusi anda.

b) Esimese klassi teed võetakse tegemisele ja korrashoidmisele riigikassa kulul.

c) Teise klassi teed võetakse tegemisele ja korrashoidmisele kas riigikassa või maakonnavalitsuste kassa kulul. Maanteede kassa peaks kujunema riigi eelarve järele võimaldatud summadest, maakonna eelarve summadest, sellekohastest maksudest, või olevate maksude osadest, mis määratud maanteede kassa täendamiseks.

d) Esimese klassi teed võetakse riigi eelarve korras tegemisele võimalikult hiljemalt maanteede seaduse vastuvõtmisele järgneva aasta eelarvega. Teise klassi teed võetakse maakonna teedekassa kulul tegemisel teataval tähtajal peale esimese klassi teede uuele alusele viimise, mille Vabariigi Valitsus kindlaks määrab.

e) Peale maanteede seaduse maksma hakkamist maksetakse ülemineku ajajärgul naturaalkohustuse korras teetegijatele tasu.

g) Niikaua, kui naturaalkohustus maksmas, peab see ühtlasi lasuma era- ja riigimaadel.

h) Kolmanda klassi teed jätta tegemisele naturaalkohustuse alusel, kus juures omavalitsustel õigus jääb naturaalkohustuste korras üle minna rahalisele teede tegemisele.

Need põhimõtted võeti nõupidamisel ka kõik vastu, väljaarvatud pt. g, milles nõupidamise juhataja riigimaade asjus Liidu esitaja seisukohta ei pooldanud, lubades siiski ka selle seisukoha Teedeministrile esitada.

Teedeministeeriumil on kavatsus uute põhimõtete järele kohaldatud maanteede seaduse eelnõu veel sellele Riigikogule esitada ja, kui minister nõupidamisel ülesseatud põhimõtted heaks kiidab, algaks kohe töö seaduse eelnõu ümbertegemise alal.

Omavalitsuste liitude seadus riigikogule esitatud.

Vabariigi Valitsuse poolt otsustati esitada riigikogule omavalitsuste liitude seaduse eelnõu.

Vallasekretääride seltsi üleriikline peakoosolek

peetakse pühap., 28. veebr. s. a. Tallinnas, Harju maakonnavalitsuse ruumides. Päevakorras on: Koosoleku juhatause valimine, seltsi 1925 a. aruanne, seltsi 1926 a. eelarve, vallasekretääride ja nende abide palkade normeerimine, põhikirja muutmine, juhatause ja revisjoni komisjoni valimine, seisukoha võtmine eeloleva riigikogu ja omavalitsuste esituskogude valimise asjus ja jooksvad asjad.

Üleriiklise hoolekande ja tervishoiu näituse

algus on lõpulikult 21. märtsi peale määratud. Ülesandmiste lõpulik tähtaeg on 20. veebr. Ülesandmised ja väljapanekud postiteel, samuti ka raudteel saadetavad dublikaadid adresseerida H. Aviksoni nime peale Tallinn, Suur Roosikrantsi uul. 12, kuna saatekirjad kirjutada tulevad ettenäitaja nimele ja raudtee saadetised välja saata nii, et nad 15.—18. märtsini Tallinna jõuaksid.

Teated Maakondade Liidu ja omaval. tegevusest.

Eesti Maakondade Liidu nõukogu koosolek 28. jaanuaril.

Osavõtjad ja koosoleku juhatus.

Koosolekutest võtavad osa: Tartu maakonnaval. esitajad E. Saar ja D. Uiga, Valga m. v. es. J. Mõttus, Lääne m. v. esitajad A. Saar ja A. Heide, Petseri m. v. es. N. Raag, Pärnu m. v. es. J. Markson ja G. Maurer, Viru maak. esitajad K. Pajos, H. Küver ja E. Rosenberg, Harju m. v. es. M. Krusemann ja Martinson, Järva m. v.

es. J. Sõnajalg ja J. Söödor, Võru m. v. esit. A. Kohver ja A. Vainola ning Liidu esimees H. Lauri ja sekretäär H. Avikson.

Koosoleku juhatajateks valitakse ühel häälel H. Lauri ja E. Saar, protokolli kirjutajaks H. Avikson.

Maakonnavalitsuste 1926 a. eelarvete kokkuvõtmine.

Et seisukorda selgitavad andmed juhatause poolt nõukogu liigetele koju kättesaadetud, algavad peale esimehe lühikest sissejuhatust kohe läbirääkimised.

Senini saadi riiklist toetust õpetajate palkadeks selle üldsumma suurus, ja tegelikkude kuludega selles asjas põhjendati ka E. M. L. poolt toetusraha tõstmist. Kui Liidu nõukogus detsembri kuu koosolekul häälte enamusega seisukoht vastu võeti, et, alates 1926 a., tuleb toetusraha rahvaarvu järele ära jaotada, missuguse jaotuse aluse ka sise- ja rahaministril vastu võtnud, siis tekkis nüüd sellel alusel pikem vaielus vaha oleva toetussumma suuruse äramääramise kohta, sest ühed maakonnad saaks juba riigi eelarvesse võetud 113 milj. margalise toetusraha juures õpetajate palkadeks tarvismineva summa kätte, teised ei saaks ka 172 milj. üldtoetussumma juures õpetajate palkadeks tarvisminevat summat, sest koolivõrgu teostamine ei ole kõigis maakondades ühteviisi arenenud. Ja selle küsimuse ümber vaieldes keerlesidki, millest osavõtsid ühelt poolt J. Sõnajalg, E. Rosenberg, J. Sööder ja J. Mõttus, teiselt poolt A. Kohver, A. Saar, A. Vainola ja A. Martinson.

Selles küsimuses, et riigieelarvesse võetud 113 milj. kaugeltki ei võimalda omavalitsustel sunduslisi kulusi katta, valitses täieline üksmeel ja leiti, et ka 1925 a. saadud 143 milj. summa ei võimalda 1926 a. maamaakonnaavalitsustel oma sunduslikke ülesandeid täita, mispärast Liidu nõukogu leiab, et maakonnaavalitsused vajavad riiklist toetust riigi poolt maakondade peale pandud kohustuste täitmiseks, s. o. õpetajate palkade maksmiseks, hoolekande, pensiooni, tuletõrje, raamatukogude jne. seaduste teostamiseks 1925 a. toetusraha, 143 milj. suuruses + 20%, s. c. üldse 172 milj. margas suuruses. Toetusraha jaotamispõhimõtetes jäädi eelmise koosoleku seisukohale — häälte enamusega.

Toetusraha suurendamise nõutamiseks valiti peale selle, kui Liidu juhatus liikmed selle tarvidust olid rõhutanud, kolmeliikmeline delegatsioon herradest A. Kohver (Võru), A. Saar (Lääne) ja M. Krusemann (Harju).

Vallakohtude ellukutsu-
miste küsimus,
mis Valga maakonnaõukogu ettepanekul päevakorral, lükatakse järgmiseks koosolekuks, sest referendiks palutud isikul ei ole võimalik olnud lühikese aja jooksul tarvilisi andmeid koguda.

Sundmääruse kava tulekaitse asjus.

Referent M. Krusemann toob ette tulekaitse asjus sundmääruse vajaduse põhjused ning näitab terve rea abinõusi, mis

tuleks sundmääruses maksta panna tuleõnnetuste ärahoidmiseks ja tulekustutamisel abiandmiseks. Selles, kes need sundmäärused maksta paneks, lähevad arvamised lahku. Kuna referent seisukohta pooldab, et seda peaks siseminister tegema, kellele vastavad soovid esitada, leiab J. Sõnajalg, et Liit peaks kokkuseadma üldkava, kuna maakonnaõukogud nad koha peal maksta paneks kohaliste nõuete kohaselt üldkava täiendades. Viimases küsimuses lõpuseisukohta ei võeta ja küsimus antakse ettepaneku tegemiseks ja sundmääruse kava esitamiseks järgmisel koosolekul komisjoni, kuhu valitakse M. Krusemann, J. Sõnajalg ja J. Markson.

Maakonnaavalitsuste ametnikkude
arstiabi tasuküsimus,
mis ühe maakonnaavalitsuse poolt ülestõdetud, antakse juhatusel vastava ettepaneku tegemiseks, sest koosolekul selgub, et ettepaneja küsimust laiemas ulatuses mõelnud kui ta päevakorda võetud.

Kinnisvarade hindamise alal
maakondades turumisevuse raionide kindlaks määramise küsimus.

Ärakuulates M. Krusemanni seletust kinnisvarade hindamise alal maakondades tulukuse (turumisevuse) raionide kindlaks määramise praegust korda, tutvunedes kokkuseatud tulukuse raionide kaartiga ning leides, et üldiselt, üleriigi maakondade tulukuse raionide vahel tarviline ühtlus puudub, nõukogu peale läbirääkimisi otsustab Hindamise Peakomisjoni ees palvega esineda, et üleriiklise tulumaksu raionide ühtlustamiseks saaks kokkukutsutud kõik maahindamise komisjoni esimehed ühes E. M. L. esitajatega.

Eelarve aasta muutmise-
ga seotud tähtajad.

Omavalitsuste eelarve aasta muutmise-
ga seotud tähtajad.
tuleb muuta terve rida mitmesuguseid täht-
aegu, millede kohta Liidu juhatus vastava
kava esitas. Leides, et selle küsimusega
on seotud rida teisi küsimusi, mis põhi-
mõtteliselt veel otsustamata, ja et küsimust
tuleks enne kohtadel üksikasjaliselt kaa-
luda, lükkab nõukogu küsimuse otsustamise
järgmiseks koosolekuks.

Seisukohavõtmise alevite allu-
vuse kohta.

Küsimuse on tõstnud päevakorda Riigi-
kogus arutusel olev maakonnaõukogude
valimisseaduse muutmise seadus. Arvesse
võttes seda, et alevitel soov on maakon-
dade alt vabaks saada, mida linnadeks

muutmise soov tõendab, et M. L. nõukogu juba 4. juunil 1925 a. leidis tarvilikuks tunnistada alevite majandusliselt iseseisvaks muutmise, tunnistakse soovitavaks, et maakonnanõukogude valimisseaduse muutmise asemel tuleks aleviseadust ja järelvalve seadust ses mõttes muuta, et alevid ka järelvalve alal maakondade alt vabaneks. Nende seaduste muutmise seaduse eelnõu kokkuseadmine tehakse Liidu juhatusele ülesandeks.

Võerandatud mõisade hoonete hinna alandamine.

Juhatuse ettepanekut ärakuulates, nõukogu otsustab pöörata Põllutööministeeriumi poole ettepanekuga, et võerandatud mõisate hooned, mis omavalitsustele kasutada antud ehk antakse, neile alandatud hindadega Vabariigi Valitsuse erimääruse põhjal äramüüdaks, võttes aluseks selle hinna, mis nende eest saaks neid äravedamiseks müües, et ärahoida täh. hoonete hävinemist, kui suurt rahvamajanduslist kahju.

Omavalitsustegelaste teise kongressi aja äramääramine sünnitab väga elavaid läbirääkimisi, kuigi põhimõtteliselt seisukohta pooldakse, et kongress peaks tänavu enne Riigikogu valimisi ära peetama, mõju avaldamiseks valimiste peale esimese omavalitsustegelaste kongressi poolt näidatud suunas, leitakse enamuse poolt, et kongressi, mis tuleks veebr. kuu jooksul ärapidada, ei saa enam tarviliselt ettevalmistada, kuna peale Riigikogu valimiste peale mõjuavaldamise peaks päevakorda ka omavalitsuste muid elulisi küsimusi võtma. Ka teine ettepanek, kongress sügisel ära pidada, jääb vähemusesse, mis peale juhatuse ettepanek, kongress 1927 a. kevadel märtsi ehk aprilli kuus, peale omavalitsuste valimisi, ärapidada, vastu võetakse.

Eesti Maakondade Liidu juhatuse koosolek

peeti 27. jaan., millest kõik juhatuse liikmed osavõtsid. Päevakorras oli 20 küsimust.

Märgukiri Riigikogu Eelarve komisjoni Rahaministeeriumi eelarve alamkomisjonile.

E. M. Liidu nõukogu otsust täites saatis Liidu juhatuse Rahaministeeriumi eelarvet läbivaatavale alamkomisjonile, missuguses eelarves omavalitsustele õpetajate palkadeks toetusraha 113 milj. suuruses ettenähtud, seletuskirja maakonnavalitsuste rahalise seisukorra ja 1926 a. sundusliste

kulude kohta, paludes toetusraha summat riigieelarves 172 milj. marga peale tõsta ja tarbekorral lähemate seletuste ärakuulamiseks Liidu nõukogu poolt valitud delegatsiooni vastu võtta, vastuvõtmise aega äramäärates.

Märgukiri maakonnanõukogu valimisseaduse muutmise puhul.

E. Maakondade Liidu nõukogu otsust täites saatis Liidu juhatuse 3. veebr. s. a. kõigile riigikogu rühmadele järgmise märgukirja:

Alevite praegust ebaloomulist seisukorda ei ole kunagi heaks kiidetud. Esimene Eesti omavalitsustegelaste kongress tunnistas juba alevite esitajate ettepanekul ühel häälel, et ebaloomulik alevite praegune kahesugune alluvus tuleb lõpetada. Selleks lõpetamiseks on hakatud otsima teesi. Alevid on oma tahtmisega sihi ära määranud, kuhu poole nad püüavad. Nende tahtmist väljendab Linnade Liidu ettepanek Siseministeeriumile suurematele alevitele linna õigused anda. Maakondade alt vabaks — see on alevite soov ja püüd. Majandusliselt on ka paljud alevid, kokkulepete põhjal maakonnaomavalitsustega, juba aastaid iseseisvad. Arvesse võttes alevite püüdi maakonnavalitsuste alt vabaneda ja teiselt poolt mitmes maakonnas kokkuleppe teel sündinud alevite majanduslist iseseisvust, tunnistas Eesti Maakondade Liidu nõukogu juba 4. juunil 1925 a. soovitavaks, et alevid majandusliselt iseseisvaks saaks.

Tutvunedes maakonna nõukogude valimisseaduse täiendamise seaduse eelnõuga, mis 9. dets. 1925 a. Nr. 571/187 all Riigikogus saadud, leidis Eesti Maakondade Liidu nõukogu 28. jaan. s. a., et tähendatud seadus lahendaks küll suure küsimuse, kuid vastupidises suunas, sidudes alevid maakondadega, kellele alt vabaks saada tahetakse ja, loodetavasti, linna õigusi saades, ka saadakse, seega uut segadust sünnitades, mispärast Liidu juhatuse nõukogu otsuse kohaselt Riigikogu rühmasi palub seda arvesse võtta. Valimisõiguse andmise asemel alevi kodanikkudele tuleks alevid maakondade alt vabastada nii hästi majandusliselt kui ka järelvalve poolest ja selleks aleviseadust ning järelvalve seadust muuta ning nende seaduste muutmised arutusele võtta.

Tähendatud seaduste muutmise seaduse eelnõu esitab Eesti Maakondade Liit lähemal ajal, millega maakonna nõukogude valimisseaduse täiendamise seaduse arutamise juures arvestada palume.

Märgukiri Haridusministeeriumile.

Arvestades seisukorraga haridusalal korraldatud nõupidamistega Haridusministeeriumi poolt, pööras E. Maakondade Liidu juhatus 3. veebr. s. a. Haridusministeeriumi poole ettepanekuga, et Haridusministeerium kutsuks omavalitsuste poolt ülevaetavate koolide tegelaste ehk omavalitsuste ametnikkude — koolinõunikkude nõupidamistele ka omavalitsuste esitajad — koolivalitsuste (haridus osakondade) juhatajaid.

Uus kord loomatervishoiu korralduse alal.

Harju maakonnaavalitsus kavatseb lähema aja jooksul ametisse panna 9 jaoskonna loomaarsti ja 3 loomavelskeri. Et see aineliselt maakonnal võimalik oleks, loobub maakond lisatasu maksmist neile loomaarstidele, kes Loomatervishoiu Peavalitsuse poolt ametisse pandud, mispärast maakonnaavalitsus Loomatervishoiu Peavalitsuse ettepaneku on teinud, et see loomaarstide palkasi maakonnas tõstaks.

Viru maakonna nõukogu koosolek 30. jaan. 1926 a.**Eelarve arutamine.**

1926 aasta eelarve kinnitakse järgmisel kujul:

	Tulud:
Maksud omav. maksuseaduse järgi	Mk. 22.913.278
Toetussummad	" 17.732.980
Tagasisaadavad kulud	" 441.000
Ettevõtted	" 4.216.526
Varanduste tulud	" 409.400
Laenud	" 2.996.593
Mitmesugused tulud	" 807.000
	Kokku Mk. 49.516.777

Kulud:

Maakonna nõukogu	Mk. 380.000
" valitsus	" 5.797.200
Administratiiv ala	" 891.185
Haridus	" 21.229.622
Tervishoid	" 3.060.372
Hoolekanne	" 2.497.930
Põllumajandus	" 6.553.436
Teed, ehitused ja liikumise korraldus	" 4.513.000
Ettevõtted	" 18.000
Varanduste kulud	" 3.171.000

Laenud	" 377.000
Mitmesugused kulud	" 1.008.908
Tagavara summa	" 419.124
	Kokku Mk. 49.516.777

Maja ehitamine

Maakonnaavalitsus asub üüri ruumides. Üüri leping lõpeb 1. jaan. 1927 a. Pealegi on ruumide üür kõrge. Ka ei ole Rakveres kohast maja maakonnaavalitsuse mahutamiseks. Sellepärast otsustas nõukogu: maakonnaavalitsusele maja ehitada Rakvere postijaama krundile ja volitas maakonnaavalitsust selleks kulutama kuni 9.000.000 marka, sooviavaldusega, et maja saaks tulekindlast materjalist ehitatud.

Imastu algkoolimaja ümberehitamiseks otsustati kindlustada Undla vallavalitsusele laenu koolimajade ehitusfondist 1.000.000 marga suuruses.

Põhikirjade kinnitamine.

Kinnitatakse uus Arkna põllutöökooli põhikiri ja uue asutatava Mõdriku aia- ja majapidamiskooli põhikiri.

Teede võrgu täiendamine.

Teedevõrku otsustakse täiendada ja üle viia 2 klassist I klassi järgmised teed:

- 1) Kadrina jaamast — Undla ristteeni,
- 2) Haljalast—Võsuni ja 3) Auverest—Narva-Jõesuuni üle Udria ja Mereküla.

Suvituskohade määramine.

Otsustatakse ettepanna seaduslikes korras Vabariigi Valitsusele tunnustada suvituskohadeks Sillamäe ja Meriküla mere-rannad ja võtta tervishoiu kaitse alla.

Joogikohade avamise palved lükati kõik tagasi.

Vabad kohad.

Rootovo vallasekretääri valimine Petserimaal on 14. veebr. Rootovo vallamajas.

Laitse vallasekretääri valimine on 12. veebr. kell 12 p.

Majapidamise juhte vajab Viru maak. val. Arkna, Mõdriku ja Avanduse koolitaludele.

Aednikku vajab Viru maakonnaaval. Kutseõiguslist vallasekretääri vajab Järvesuu vallavalitsus.

Petseri ja Kulje vallasekretääride ajutisi kohuste täitjaid vajab rutuliselt Petseri maakonnaavalitsus.

Bibliograafia.

Omavalitsuste küsimustesse puutuvad kirjutused Eesti ajakirjanduses.

Jaanuar 1926 a.

—a—. Teede ja sildade ehitus Tartumaal käesoleval aastal. „Postimees“ 10. jaan. Nr. 9.

—g. Kas on põhjendatud omavalitsuste süüdistused riigile hädaohtliku majanduspoliitika ajamises? „Postimees“ 1. jaan. Nr. 1.

— Maakonnavalitsuste koolipoliitika ja õpetajate palgamakmine. „Järvamaa“ 19. jaan. Nr. 5.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 9. Aktide kinnitamise maksu kohta.

Aleviseaduse § 127 põhjal on aleviomavalitsusel õigus aktide kinnitamise puhul maksu võtta. Palume selgitada, missugustel kordadel ja missuguste aktide kinnitamise puhul ja kui palju võib alevivalitsus maksu võtta? T. alevivalitsus.

Vastus:

Tähendatud maks on ära kaotatud. (Rajutine notariaal seadus. „Riigi Teataja“ Nr. 24—1919 a.)

Küsimus Nr. 10. Ringkonnavalitseja teatelehtede ja kuulutuste edasi toimetamisest.

Kohalik ringkonnavalitseja saadab vallavalitsusele vahekirju, milledes palub riigimaade asunikkuudele kuulutada, et nad ilmuks tema kantseelisse 1) rendi maksukviitungisi ettenäitama, 2) endisi rendilepinguid äraandma, 3) tulekinnituse poliisisisseandma.

Kas vallavalitsus, kui omavalitsuse asutus, on kohustud sarnaseid vahekirju täitma? Vallasekretäär B.

Vastus:

Vaata „Maaomaval.“ Nr. 11 — 1924 a. küsimuse Nr. 50 vastus.

Küsimus nr. 11. Õpetaja ametist vabastamise asjus omavalitsuse ametisse valimise puhul ja tema asemiku valimise kohta.

Kas võib maakonna koolivalitsus õpetaja ajutiselt ametist vabastada tema valimise puhul maakonnavalitsuse liikmeks ja temale asemiku määrata? M. vallavalitsus.

Vastus:

Avalikkude algkoolide seaduse § 67 mõtte järele kuulub algkooliõpetaja ajutine ametist vabastamine maakonna koolivalitsuse (haridusosakonna) võimkonda ja, silmaspidades seda, et õpetaja valimine omavalitsusametisse sünnib seltskonna huvides, kuid lühikese aja peale, võib selle mõjuvaks põhjuseks lugeda õpetaja kohalt

äraolemiseks, s. o. koha tema järele kinnipidada, kuid asemiku määramise õigust koolivalitsusel ei ole, sest § 67 ütleb selgel sõnal, et „siis valitakse temale asetäitja,“ muidugi vallanõukogu poolt.

Küsimus Nr. 12. Tempelmaksu maksimisest telefoni maksude pealt.

Senini nõuavad postiasutused neile Posti Peavalitsuse poolt saadetud ettekirjutuse põhjal omavalitsus-asutustelt tempelmaksu tasumist telefoni põhi- ja liinimaksude pealt, sealjuures toetades Tempelmaksu tariifi p. 13/23 peale.

Kas kirjeldud Posti Peavalitsuse nõudmine on õigustatud, jaataval korral, missugusel alusel? Alevisekretär J. T.

Vastus:

Maksvate seaduste järgi ei ole omavalitsused vabastatud tempelmaksust lepingute pealt, olgu lepingu osaliseks kas valitsus-asutus või teine omavalitsus või eraisik (v. Tempelmaksu sead. § 2 pp. 2 ja 3, S. k. V k. ja okkupatsiooniaegsed tempelmaksu määrused K. Gabreli väljaandes). Tempelmaksu tariif („Riigi Teataja“ Nr. 71-72 — 1920 a.) on aga kokkuseatud maksvate seaduste põhjal. Järjelikult on postiasutuste nõudmine õigustatud.

Küsimus Nr. 13. Vallanõukogu liikme lepingu vahekorra võimalustest vallaga.

Kas vallanõukogu liikmel on õigus vallavalitsusega lepingu vahekorda astuda ja nende vahel sõlmitud lepingu põhjal vallavalitsuse ärilise ettevõtte teostamist oma peale võtta ja vallavalitsuse teenistuses seista. P. maakonnavalitsus.

Vastus:

Meie valla omavalitsuste kohta maksvad seadused ei sisalda selles suhtes mingisuguseid takistusi.

Küsimus Nr. 14. Kohtu poolt kitsendatud õigustega kodanike isikutunnistustega varustamisest.

Kas tuleb isikule, kellel kohtuotsusega kõik kodanlised ja iseäralised õigused ära võetud, isikutunnistus välja anda ja misugune märkus tuleb sellele sisse märkida. Niisama palun teatada, kuidas tuleb nendega talitada, kellel juba enne õiguste võtmist isikutunnistus välja antud, kuid pärast seda kõik õigused ära võetud, sest nagu kuulda, anda vangimaja ülem peale karistusaja kandmist isikule isikutunnistuse tagasi, ilma et sellele ühtegi märkust tema õiguste kitsendamise kohta oleks teinud.

Vallasekretäär N. E.

Vastus:

Küsimus on vaieldav. Vabariigi Valitsuse poolt 9. veebruaril 1923 a. vastu võetud ajutine määrus isikutunnistuste kohta („R. T.“ Nr. 25—1923 a.) samuti eelmised Vabariigi Valitsuse määrused selles asjus („Riigi Teataja“ Nr. 91|92 — 1919 a., Nr. 151|152 — 1920 a. j. t.) ei sisalda sarnast nõudmist. Tähendatud määruse järgi, ei ole isikutunnistus midagi muud, kui isikut tõendav dokument. Passi seaduse järgi oli aga isikutunnistus (вид на жительство) peale selle tõenduseks selleks, et isikutunnistuse omanikule oli lubatud lahkuda oma alalisest elukohast juhtumistel, kui seda oli tarvis tõendada (§ 1). Näit., kohtu otsuse põhjal politsei valve alla antavatele isikutele võis isikutunnistusi välja anda ainult politsei võimude loal, kus juures isikutunnistusele märgiti isiku karistavas, kohtu otsus jne. (§ 24).

Maksva isikutunnistuste määruse järgi on aga isikutunnistus ainult isikut tõendav dokument ning, teiselt poolt, on põhiseadu-

Kuulutakse maksvusetaks.

Ja an Mihkli p. Schleicheri hobusepass, väljaantud Ingliste vallavalitsusest 10. jaanuaril 1921 a. Nr. 296 all;

Villem Peetri p. Veinbergi hobusepass, väljaantud Ravila vallavalitsusest 22. detsembril 1920 a. Nr. 236 all;

Kustav Mardi p. Ummus'e hobusepass, väljaantud Palmse vallavalitsusest 28. detsembril 1920 a. Nr. 509 all Edward Tooma p. Jäärland'i nime peale;

Peeter Mihkli p. Krapp'i hobusepass, väljaantud Orajõe vallavalitsusest 10. detsembril 1920 a. Nr. 128 all;

Heinrich Emma's'i hobusepass, väljaantud Saue vallavalitsuse poolt 11. veebr. 1921 a. Nr. 399 all.

sega Eestis liikumise vabadus kindlustatud (§ 171.) Sellest võiks järeldada, et karistavuse äramärkimine isikutunnistustes võiks ära jääda. Kui aga arvesse võtta, et tähendatud märkimine ei ole vastolus põhi-seadusega ja et passi seadus selles asjas ei ole muudetud, siis võiks ka järeldada, et neid märkusi tuleks teha nii isikutunnistuste väljaandmisel kui ka pärast.

Küsimus Nr. 15. Varanduse eestkostmise alla võtmisest.

Kas tuleb varandus eestkostmise alla võtta, kui üks pärija alaealine ehk teadmata äraolejaks on tunnistatud ja kui teised kolm pärijat täiealised on? Kas tuleb terve päranduse temp eestkostmise alla võtta ehk ainult ühe pärija osa ja kuidas seda eestkostmist toimetada, kui varandus seisab koos ainult elumajast.

P. J.

Vastus:

Varandus ei võeta eestkostmise, vaid hooldamise alla. Eestkostjad määratakse ainult sel juhtumisel, kui kõik pärijad alaealised, kuid ka sel juhtumisel täidavad nemad hooldajate kohuseid, (B. E. S. III k. § 2590). Küsimuses tähendatud juhtumistel määratakse hooldajad terve päranduse tomбу kohta (ibid. § 2589 p. p. 1 ja 4). Kuid juhtumisel, kui alaealisele on juba määratud eestkostja või hooldaja, siis pärandus üldse hooldamisele alla ei võeta, kui pärijad ise seda ei nõua (ibid. §§ 2588 ja 2589 p. 4). Hooldajate kohused on ühed ja samad, vaatamata päranduse tomбу koosseisu peale (ibid. § 2594 ja järgm.).

Kirjavastused.

E. B. Tänan.

H. T. Tänan tähelepanu juhtimise eest. Loodan järgmises numbris lahendada.

Pärnu Maakonnaavalitsus vajab:

1) Sindi nõdrameelsete ja kõrvalabi tarvitajate varjupaika

ravitsejat-õde.

Soovitav, kes varem vaimuhaigete ravitusasutuses töötanud.

Palk 3500 marka kuus ja ülespidamine.

2) Lastekodule „Liivia“ Voltveti asutuse põllumajapidamises vilunud

meesjuhatajat.

Palk 5500 mk. kuus ja ülespidamine.

Pakkumised 20 mk. tempelmargiga varustatud ühes tunnistuse ärakirjaga saata Maak. Valitsusele.

Maak. Töö-Hoolek. Osak. Juhatus.

Kõigile omavalitsus- ja riigiasutustele, koh- tutele ning advokaatidele.

Lähemal päivil ilmuvad trükist esimene ja teine vihk vihkude viisi ilmuvast

Sundnormide kogu maaomavalitsuse kohta

E. Maddison

Administratiiv asjade
Peavalitsuse juhataja

J. Kaiv

Kohtuministeeriumi kodi-
fikatsiooni osakonna liige

Eesti Maakondade Liidu väljaanne
1926.

See sundnormide kogu sisaldab kodifitseeritud maksvad seadused, mis maakonna-, valla- ja aleviomavalitsustesse puutuvad, ning on varustatud vastavate Riigikohtu ja Senati seletustega ning sundnormide ainelise tähestikuga, juhatajaga.

Sundnormide kogu koosneb umbes 20-st vihust.

Tellimine nende peale on avatud. Tellida võib ühe, viie ehk kümne vihu viisi. Tellimise hind kättesaatmisega: üksik vihk 75 m., viis vihku 325 m., kümme vihku 650 m. Tellimise aadress: Tallinn, S. Roosikrantsi uul. Nr. 12. Eesti Maakondade Liit. Ainus müügikoht sealsamas. (Jooksey arve E. P. Tallinna osak. Nr. 609).